

СТАНОВИЩЕ

На доц. д-р Силвия Илиева Цветанска

За дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика“

на тема: „Развиване на картографската грамотност на студенти от педагогически специалности“ с автор докторант Мариан Георгиев Делчев

Данни за автора на дисертационния труд

Мариан Делчев е завършил висшето си образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – Геолого-географски факултет през 1986 г. и има придобита квалификация географ, специалист по териториална организация на туризма и отдиha и учител по география. През 1992 г. завършва следдипломна квалификация по Методика на обучението по география в ЦИУРК – София. Професионалният му път е свързан тясно с преподаването на география и подготовката на учители. Най-напред той работи като учител по география и френски език в СОУ „Св. Княз Борис I“ – Асеновград (1987 – 1989 г.), а от 1990 до 2012 г. е асистент в Департамента за информация и повишаване квалификацията на учителите към Тракийския университет Стара Загора. От 2012 г. и по настоящем е асистент в Педагогическия факултет на ТрУ. Образователното и професионално развитие на ас. Мариан Делчев показват хомогенност на опита и осъзната отдаденост на методическите проблеми в географията. Той последователно надгражда своята компетентност и прилага свои педагогически идеи. Намирам богатият практически опит на Мариан Делчев като много полезен за разгръщане на неговите изследователски търсения. Очевидно като осъзнат избор, той се насочва към докторантура в изследователското поле на педагогиката и разширява интереса си към подготовката на педагози с фокус върху формирането на умения, необходими за преподаването на редица учебни дисциплини в началното училище, като околна среда, човекът и природата и човекът и обществото. Симбиозата теория – практика, постигната на равнище личен опит, се проектира успешно в изследователската работа на Мариан Делчев като докторант.

Данни за докторантурата

Процедурата по защита на дисертационния труд е съобразена с всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и с Правилника за развитие на академичния състав на Тракийския университет – Стара Загора. Ас. Мариан Делчев е зачислен като докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Педагогически и социални науки“ в ПФ на ТрУ със Заповед № 1122/2.05.2018 г. на Ректора на ТрУ и е отчислен с право на защита през м. март 2019 г. Дисертационният труд е обсъден от разширен състав на Катедра „Педагогически и социални науки“ на заседание през м. април 2019 г.

Характеристика на дисертационния труд

Дисертацията на Мариан Делчев се отличава с пределна яснота и конкретност. Много точно е дефинирано изследователското поле и са зададени параметрите на дисертационното изследване. Избран е малко коментиран проблем, който поне на мен не ми е известно да е проучван на научно равнище. Докторантът изхожда от допускането, че има пропуски в овладяването на картографската грамотност на учителите, което от своя страна се отразява негативно и на грамотността на учениците, които те след това обучават в училище. Това допускане, вероятно основано на продължителни лични наблюдения и опит, става отправна точка в търсенето на нови, по-различни методически решения, чрез които да се подобри организацията на учебния процес в педагогическите специалности в ПФ на ТрУ и това да рефлектира върху повишаване на картографската грамотност на студентите. Текстът издава личната ангажираност на автора с подобна идея и с желанието за собствен принос в преодоляването на съществуващите недостатъци на обучението, свързани с картографската грамотност. Тази нагласа и мотивация на М. Делчев се проектира в усилията за конструиране на дидактически модел за развиване на картографска грамотност у студентите, които ще се реализират като учители. Затова не е случайно, че създаването и апробирането на модел за развиване на картографска грамотност на бъдещите начални учители, като част от изграждането на тяхната цялостна професионална компетентност, се оформя в основен акцент на дисертацията. Чрез целенасоченото развиване на картографска грамотност на студентите индиректно се търси ефект върху повишаване на качеството на обучението във висшето училище и върху обучението на учениците в средното училище. По този начин целите на дисертационния труд се интерпретират както на глобално, така и на конкретно методическо и практическо равнище. Теоретико-емпиричното изследване в дисертацията е ориентирано към проследяване на ефекта на въздействието на модела върху резултатите от обучението на студентите. В тази връзка добре са разграничени критериите и показателите за оценка на модела. Те кореспондират с предварително заложената изследователска хипотеза и позволяват да се измери въздействието чрез промяна в учебните постижения на студентите.

Дисертационният труд е в обем от 253 страници и е структуриран адекватно в увод, три глави, заключение и приложения. Текстът е подходящо онагледен с фигури, таблици и схеми, чрез които се улеснява възприемането на ключовите идеи. В разработката са използвани представителни за тематичната област литературни източници – 141 на брой, от които 62 на латиница.

В първа глава са съсредоточени теоретичните и концептуални измерения на проблема. Наред с теоретичния обзор са изяснени основните понятия, като основно място логично заема понятието „грамотност“ и производното „картографска грамотност“. Грамотността е обвързана с овладяването на професионални компетентности. Обърнато е внимание на някои стратегически ориентири на национално и общоевропейско ниво, които налагат овладяване на ключови компетентности. Водещото понятие „картографска грамотност“ е изяснено и в контекста на традициите и особеностите на географското образование у нас в средното училище, като са коментирани и учебните програми, които регламентират

необходимостта от усъвършенстване на картографските умения на учителите. Така се стига до извода, че избраният дисертационен проблем е не само актуален, но и недостатъчно изяснен в методически план.

Втора глава е посветена на представянето на дидактическият модел за развиване на комплексна картографска грамотност на студентите от специалности в сферата на началната училищна педагогика. Моделът е описан като микро- и макрорамка, със съдържащите се в него компоненти и взаимовръзки. Отделно, моделът е диференциран на субмоделите, които са хомогенни и добре операционализирани. Моделирането в педагогически контекст е съобразено с особеностите на процеса на обучение.

В трета глава са представени резултатите от експерименталната работа на автора по апробиране на модела и обработката на получените емпирични данни. Направен е статистически анализ на данните и са изведени резултати с приложно значение за обучението на студентите. Резултатите недвусмислено убеждават, че моделът, конструиран от М. Делчев, е работещ и допринася за добрата професионална подготовка на студентите. Ползите от модела се виждат както на теоретично, така и на практическо равнище. Чрез неговото обосноваване и функционална проверка по категоричен начин се защитава мястото на картографската грамотност в структурата на предметно-методическата компетентност на началните учители.

Научни приноси

Споделям и подкрепям формулираните от докторанта научни приноси. От позицията на моето възприятие за достойнствата на дисертационния труд те могат да се обобщят в следните насоки:

- Обогатен е понятийният апарат на педагогиката и в частност методиката на обучението по география, околната среда, човекът и природата и човекът и обществото с изясняване на понятието картографска грамотност.
- Разширена е теоретичната база, на която се интерпретира връзката между географска грамотност и професионална компетентност, което е ценно за структуриране на цялостната концепция при обучение на начални учители.
- Конструиран и имплементиран е собствен, авторски модел за развитие на картографска грамотност, приложим при подготовката на учители.
- Представени са методически решения, които могат да повлияят позитивно обучението на студентите в педагогически специалности във висшите училища.

Бележки и въпроси

1. Прави впечатление, че в текста се срещат понятията компетенция и компетентност, а също и компетенции и компетентности, без да се дефинират или да се разграничават специално. Напр. един и същи конструкт се нарича ту професионална компетенция, ту професионална компетентност (с. 63 – 73). Това поражда въпроса

за съотношението и дефинирането на понятията и обосноваването на тяхната употреба от гледна точка на автора и темата на дисертационното изследване.

2. Как може да се обясни различието по пол (в полза на жените в извадката), което показват данните, по отношение на формирания минимум от знания и умения, необходим за развиване на комплексна картографска грамотност и как това би се отразило на равнище практикуване на учителската професия?

Публикации, свързани с дисертацията

По темата на дисертацията докторантът е реализирал 5 публикации в научни издания. Като брой и обхват те напълно удовлетворяват изискванията. Ключовите идеи и резултати от дисертацията са популяризирани по подходящ начин чрез участие в две конференции и разнообразни по форма публикации – една студия в Годишник на ПФ, две статии в специализирано издание, два доклада на международни форуми. Единият от докладите е на английски език.

Автореферат

Авторефератът отразява коректно и в пълнота основното съдържание на дисертационния труд.

Заклучение

Мнението ми за представения дисертационен труд се формира изцяло и единствено на базата на прочетеното в текста на дисертацията, автореферата и публикациите. Не познавам докторанта и нямам преки наблюдения от неговата преподавателска и изследователска дейност. Мнението ми за неговата дисертационна разработка е изцяло положително. Дисертационният труд убеждава в опитността на автора и в неговото умение да анализира научни теми и да провежда изследвания, които достигат до значими резултати.

Предлагам на членовете на уважаемото научно жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика) на Мариан Георгиев Делчев.

София, 5.07.2019 г.

Автор на становището:

Доц. д-р Силвия Цветанска